

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

Tractat. I. De Sacramentis in communi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

dictum est, irritas esse si per simoniam fiant, ideoque beneficia retineri non posse, sed vna cum fructibus relinquenda esse. Quod verò attinet ad alias res sacras permanentes distinguendum est: Vtrum in iis quidquam spirituale est, tanquam principale se habeat, an verò tanquam accessorium ad prius membrum pertinere videatur, vasa, vestes sacrae, quæ si carius vendantur propter spiritualem consecrationem excessus precii restitui quidem debet, sed contractus validus est, quia vtile per inutile non debet vitari. Ad alterum membrum pertinent reliquiæ, quæ si vendantur ratione spiritualitatis, contractus irritus est, ideoque restituto precio etiam restituendæ videntur reliquiæ, tanquam datæ sub conditione acquirendi precii. Sed hæc sufficiunt, adeoque finem imponimus huic libro de materia Religionis, ex animo optantes, vt omnia ad Dei optimi gloriam cedant, Amen.

LIBER QVINTVS.

TRACTATVS I.

De Sacramentis in communi.

C A P. I.

De notione nominis Sacramenti.

INter varias sacramenti, à sacro deriuati, acceptiones (pro mysterio siue re arcana, Sap. 2. Pro- uerb. 20. Matth. 13. Ephes. 1. 1. Corinth. 13. pro signo rei latentis, siue sacrae Daniel. 2. Apocalip. 17. Ephes.

Ephes. 5.) ea ad propositum nostrum spectat, pro
sacro signo & ceremonia qua homo Deo sacatur
seu initiatur.

C A P. II.

De definitione sacramenti.

Sacramentum est signum visibile, inuisibilis gra-
tiae ad populum Dei sanctificandum, diuinitus
institutum: Vnde hic excluditur omnia sacramen-
talia, prima tonsura, aqua benedicta & variae con-
secrationes, quippe quae instituta non sunt ad sancti-
ficandam hominis perfectam sanctitatem seu iu-
sticiam.

NB. Sacramenta Veteris Testamenti non fue-
runt proprie sacramenta, quia per se ac directe ad
Dei supremam excellentiam contestandam, non ad
homines sanctificandos instituta fuerunt.

Ad rationem sacramenti pertinet, ut habilem in-
stitutionem ac usum habeat, vnde linguae igneae Io-
han. 20. & insufflatio Christi in Apostolos, licet si-
gna fuerint gratiae inuisibilis ad hominis sanctifica-
tionem, tamen proprie sacramenta censei non
debent.

C A P. III.

De discrimine sacramentorum.

Sacramenta nouae legis non tantum gratiae signifi-
catiua, quemadmodum Veteris Testamenti; sed
etiam operatiua sunt gratiae idque ex vi institutio-
nis suae, in quo à veteribus sacramentis differunt.

Post lapsum hominis instituere oportebat sacra-
menta, non ante lapsum quia ante lapsum non indi-
gebat homo iis, quatenus medicina sunt aduersus pec-
pec-

peccatum à quo liber fuit; neq; quatenus ad animam maiorem perfectionem ordinantur: Quandoquidem Deo ritè subiectus facili animi motu ipsi vniui possit, & sic internam perfectionem augere. Post lapsum verò oportebat institui sacramenta, id est, visibilia signa, quibus homo fidem suam protestaretur in Christum saluatorem venturum. Talia erant Circumcisio, agnus Paschalis, consecratio sacerdotū & lustrationes quaedam ab immunditiis legalibus atque expiationes à peccatis externis.

3 Pro paruulorum sanctificatione etiam ante circumcisionem, aliquod à Deo remedium institutum erat, qualecunque tandem fuerit.

4 Post legem etiam circumcisionis credibile est, certam aliquam ceremoniam fuisse pro femellis, & masculis ante circumcisionem morituris, his enim omnibus ad delendum peccatum originale remedium aliquod adhiberi oportebat, quod quale fuerit, licet scriptum non sit, tamen credibile est, fuisse signum externum.

NB. Quod circumcisio à Deo instituta fuerit, principaliter quidem vt filii Abraham, populus ab eo electus hac expressione protestatione in Christum venturum congregaretur, & à reliquis populis discerneretur, secundario vero, vt esset in remedium peccati originalis, praesertim paruulis.

5 Circumcisio non conferebat gratiā sanctificationem ex opere operato sicut sacramenta nouae legis ex opere operato (id est hoc ipso quod opus secundū Christi institutionē peractū est, absq; vlla dependentia ex merito, aut pia dispositione seu conferētis, seu suscipientis, modò tamē is sacramenti secundū propriā cuiusq; naturā capax sit, nullūq; obicē ponat, gratiā sanctis

sanctificantē conferūt; sed sacramenta veteris legis, nec paruulos, nec adultos ita sanctificabāt spiritualiter, quāuis enim in eorū susceptione gratia sanctificans conferri poterat: tamen in circumcissione v. c. non conferebatur gratia virtute circumcissionis, siue ex vi operis; sed ex virtute fidei in Christum saluatorem, adeoque vt aiunt ex opere operantis, videlicet suscipientis sacramentum si adultus esset; qui propriam fidem & bonæ voluntatis actualem dispositionem seu contritionem affectu possit, vel alterius seu ministrantis, seu offerentis si paruulus esset, qui cum fidem & bonam voluntatem propriam non haberet, eius voluntas secundum benignam Dei acceptationem censebatur pia voluntas eius, cui curam paruuli suscipiebat cum Deo in fide Christi offerens.

Valde probabile est, quod sacramenta nouæ legis ad hominis sanctificationē concurrant, non vt causæ physicae, sed tātum morales, quia ex voluntate & institutione Christi Deiq: patris acceptatione sacrorū signorum seu sacramentorum exhibitioni infallibiliter annexa est gratia sanctificans per Christi merita conferenda.

Concludo hisce, quod sacramentum genericè sumptum sit sacra & stabilis ceremonia diuinitus instituta ad homines aliquo modo sanctificantes, & spiritualem gratiam significandam. Differentia autem inter vetera & abolita ac nouæ legis sacramenta in eo consistit, quod illa gratiam seu animæ sanctitatem figurabant & significabant tantum, hæc autem non tantum significant, sed etiam operantur quamobrem sunt signa gratiæ practica seu operatiua.

*De materia & forma sacramentorum
noua legis.*

- 1 **I**N sacramentis nouæ legis non tantum sensibilis materia, sed etiam verborum forma requiritur: Ratio, Nam licet pleræque res sensibiles, tanquam symbola assumi & institui possint ad aliquid sanctificandum, tamen eorum significatio obscura plerisque incognita ac perinde imperfecta esse solet, nisi per verba declaretur ac determinetur.
- 2 In sacramentis plerunque duplex materia requiritur, remota & propinqua: Remota dicitur res illa, quæ in sacramentum assumitur, seu circa quam actus aut cæremonia sacra exercetur, vt aqua, oleum. Propinqua ipse actus seu vsus rei illius sensibilis, puta ablutio, vinctio.
- NB. Quod verba etiam præter materiam ad Sacramentum requirantur: Probat, Quia sacramenta nouæ legis claram gratiæ significationem habere debent: hanc autem consequuntur per verba quippe quæ propriè instituta sunt ad ignota explicanda.
- 3 Sacramenta illa, quæ in vsu seu actione transiente consistunt, re & verbis, veluti materia ac forma essentialiter componuntur. Probat, cum sacramenta ista, Baptismus & confirmatio rem successiuam habeant, ideo eorum partes, ex quibus moraliter constituuntur aut componuntur successionem quoque seu transitum habere debent. Talia autem sunt sensibilis materiæ applicatio, & verborum formæ prolatio, Tanta autem debet esse coniunctio inter materiam & formam sacramenti, v. c. inter aquæ

affusionem & verborum prononciationem vt
 spectata natura cuiusque sacramenti secundum mo-
 ralem hominum æstimationem, forma verborum
 habitudinem determinationis retineat ad materi-
 am seu symbolum subiectum. Porro sacramenta
 que in esse permanente consistunt, v.c. Eucharistia,
 non possunt propriè componi ex materia & forma
 verborum, quia verba successiva & transeuntia
 sunt: nullum autem permanens ex partibus succes-
 sive essentialiter constitui potest.

Mutatio materiæ & formæ sacramenti alia est 4
 substantialis, alia accidentalis: substantialis muta-
 tio materiæ censeri debet, quando tanta est, vt se-
 cundum communem vsum & æstimationem homi-
 num differat ratione & appellatione à materia,
 quam Christus præscripsit & Ecclesia vsurpat. Sunt
 enim sacramenta signa moralia, ideo incognoscentia
 eorum materia potius ad moralem eius vsum &
 conceptionem, quam physicam plerisque ignotam
 attendere oportet v.c. massa farinacea nondum pi-
 ta, non est sacramenti materia, quia non est panis
 & cibus humanus; siue differat à pane formâ physi-
 câ, siue non. Accidentaliter autem mutatio mate-
 riæ censeri debet, si nihilominus materia eundem
 moralem vsum & æstimationem retineat, licet ali-
 qua qualitas desit, quæ ex præcepti necessitate re-
 quiritur, puta si aqua turbida sit, panis ater, im-
 mundus.

Formæ mutatio verò substantialis censeri debet,
 per quam alius orationis sensus efficitur. Cùm se-
 ntentia verbi essentia & quasi anima sit sensus ac signi-
 ficatio; ideo si verba ponantur aliam significatio-
 nem habentia, non eadem sed alia verborum forma

ooo signis

significatur. Accidentaliter verò mutatio formæ est, 1. si verba materialiter tantum mutantur, quia alia eundem sensum habentia usurpantur, v. c. si pro baptizo dicatur abluo. 2. Si vox vna vel plures mutantur aut omitantur, quæ non pertinent ad substantiâ formæ, vt si in forma baptismi omitatur pronome Ego vel in forma Eucharistiæ Enim, cuiusmodi minorum mutationem, si sine scandalo & cōtemptu fiat, veniale ait Coninck ob materiæ leuitatē. 3. Si minister ob præcipationem aut balbutiem linguæ omitat vel mutet verborum literas, præsertim extremas v. c. Ego te baptizo in nomine Patri: Dico postremas literas, quia primæ syllabæ mutatio plerumq; audientibus alienum sensum adfert, formamque vitiat v. c. Ego te baptizo in nomine matris.

NB. Ego te baptizo in nomine patriæ & filia & spiritu sancta, valet forma hæc, quia quamuis hæc verba ita corrupta nihil significant ex virtute impositionis, accipiuntur tamen vt significantia ex accommodatione vsus.

5 Error priuatus ministrorum non obstat valori sacramenti, v. c. græcorum baptizantium hac forma: baptizetur seruus Christi, licet errantes arbitrentur, talem ritum verborum, quo persona ministri non exprimitur ad sacramenti necessitatem spectare) modo veram materiam & formam adhibeant, cum intentione saltem implicite faciendi, quod Christus instituit, vel vera Ecclesia facere intendit. Ratio, Sacramentū semper cōficitur si adsit materia & forma substantialis & intentio ministri saltem confusa: At verò cum eiusmodi intētionē consistere potest error speculativus, eiq; interdum correspondens priuata intētio errori, malè conferendi sacramentum v. c. ministrandi baptismum per Filium patre minorem.

Cum enim hæc intentio conditionalis sit, seu ex sup-
 positione existimationis falsæ, quod hæc ipsa sit
 Christi institutio, ideo superatur ab altera confusa
 & generali intentione, quæ absoluta est faciendi,
 quod Christus instituit. Quemadmodum si quis
 querat, & omnimodè habere desideret equum su-
 um, quem amisit, etsi speculatione particulari er-
 ret, non esse equum suum, qui reuera suus est, ideo-
 que eum respuat, is tamen absolute loquendo potius
 principium habere cupit; vult enim habere equum
 suum: hic autè qui offertur equus suus est. Ergo ab-
 solute loquendo, eum habere vult, licet per accidens
 atque ex hypothesi speculatiui erroris nolit. Requiri-
 tur tamen in hoc casu, vt minister actuali contraria
 intentione nõ excludat veritatè sacramenti, puta si gre-
 cus nolit Eucharistiã cõfici, nisi panis fermentatus sit
 de necessitate sacramenti tali casu sacramentũ irritum
 est propter defectũ intentionis. Quod si minister er-
 rorẽ suũ contra sacramenti veritatẽ in forma exprimat
 v. c. Ego te baptizo in nomine patris maioris nullũ
 efficitur sacramentũ, cũ hæc sit substãtialis mutatio for-
 mæ. NB. Hæc verba: Ego te baptizo in nomine pa-
 tris per filiũ in spiritũ sancto, possunt quidẽ explicari
 vt sensum verum habeant, si tamen à ministro Arria-
 no vsurpentur, præsumitur errorem suum de inæ-
 qualitate personarum inducere, & formæ substan-
 tialis sensum corrumpere velle.

NB. Ego te baptizo in nomine Patris & Filii &
 Spiritus, si ab hæretico exprimente spiritum sanctũ
 non esse verum Deum proferantur in collatione ba-
 ptismi, irritum est sacramentum propter defectum
 intentionis baptizandi in nomine S. S. Trinita-
 tis. Quod si tamen minister vsurpet verba ista
 secundum veram & Christi institutioni confor-

mem significationem, cum generali intentione valide confertur sacramentum, cum verba ista verum sensum habere possint.

- 6 Si minister existimet esse puerum, cum sit puella, vel esse Titium-quem ordinar, cum sit Caius, validum est sacramentum. Nam hæc ordinaria & visitata est, ac esse debet ministri intentio, ut baptizetur, ordinetur, confirmetur subiectum aut materia, quæ capax & præsens est, dum super ea forma verborum profertur, quam perinde intentionem vnusquisque habere censetur, nisi eam expresse excludat.

NB. Episcopus sacrilegium committit, si ante ordinationem dicat, se nolle excommunicatos ordinare, quia Episcopus semper censetur habere practicam & absolutam intentionem ordinandi hominem præsentem, & non conditionatam, nisi excommunicatus sis, &c. cum appositio talis conditionis conformis non est Ecclesiasticæ consuetudini.

C A P. V.

De causa efficiente sacramentorum nouæ legis.

- 1 Solus Deus primarius author & institutor est sacramentorum, quippe cum ille dicatur author sacramentorum, qui virtutem confert, quæ est sanctificatio hominis, solus autem Deus principaliter est author gratiæ sanctificantis, Christus autem quia homo duobus modis potest dici author eorum & institutor, quia eam nobis institutionem ex condigno meruit, & quia cum potestate excellentiæ promulgauit, iuxta illud Matth. vlti. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra: euntes ergo, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & filii, & S. sancti.*

Pote-

Potestas instituendi sacramenta authoritative vt 2
 causa primaria nulli verò homini communicari po-
 test, ministerialiter tamen quamvis non tam excel-
 lenter, vt Christo competebar, vtpote capiti Ec-
 clesie, ita vt talis potestas ratione vnionis hyposta-
 tice ipsi debita & quodammodo connaturalis sit,
 hominibus autem si conferretur, solum esset parti-
 cipata, sicut alia omnis potestas Ecclesie collata mi-
 nisterialis est & subordinata potestati Christi, cuius
 alii ministri, alii vicarii sunt.

Omnia nouæ legis sacramenta à Christo imme- 3
 diatè instituta fuerunt : Ratio, quia oportebat
 Christum, antequam ex hoc mundo ad patrem mig-
 raret, perficere illud, cuius causa venerat, videlicet
 homines à peccati iugo redimere, Ecclesiamque
 fundare, nouo condito testamento : Atqui pars
 præcipua noui testamenti sunt sacrificium & septem
 sacramenta. Ergo oportebat ea à Christo ipso in
 terris existente instituere.

Solus Deus vt causa simpliciter principalis in- 4
 teriores effectus sacramentorum operatur, sed
 Christus homo, vt causa principalis meritoria, vbi
 noua, licet causa meritoria gratiæ in suo genere prin-
 cipaliter reperiatur in Christo homine simpliciter
 tamen dependentem esse à Deo, quia meritum ha-
 bet ordinem & authorem gratiæ principaliorem,
 qui est Deus ; Quare licet Christus vt homo dici
 possit author gratiæ in genere causæ meritoriae, ta-
 men in genere causæ efficientis, solus Deus est au-
 thor gratiæ.

Humanitas Christi operatur interiores sacramē 5
 torum effectus tanquam instrumentam coniun-
 ctam diuinitati : alii autem ministri secundum

Ooo 3 Christi

Christi institutionem & imperium solum exhibent
exterius ministerium & applicationem symbolorum,
quæ ex meritis gratiæ Christi sanctificantis virtutem
in se continent.

- 6 Fides aut probitas ministri non requiritur ad va-
lorem sacramenti: Probatur ex institutione Christi,
quæ per traditionem accipimus, quod sacramenta conse-
crantur & sperentur virtute diuina & Christi meritis.
- 7 Mortaliter peccat minister, si in statu peccati mor-
talis ministrat sacramentum, ad cuius ministratio-
nem ordinatus est: Ratio sumitur partim ex digni-
tate sacramenti, quod in statu mortalis conferre
vel ministrare velut sordidum Christi instrumentum,
non vacat irreuerentia, partim ex sanctitate & digni-
tate officii sacerdotalis, quod sacerdos eo fine acci-
piens gratiam ordinationis vt sacramentum fideli-
bus sancte ministrat, ratione status ac ordinis sui a-
deoq; ex proprio officio ipsi incumbit, vt tale mini-
sterium digne & decenter obeat.
- 8 Idem quoque dicendum de sacerdote baptizan-
te non solenniter in casu necessitatis; Et de Diacono,
si ex commissione sacerdotis baptizet, vel S. Eu-
charistiam porrigat in statu mortalis.
- 9 Si laicus vel alius Clericus præter sacerdotem in
casu necessitatis baptizet cum conscientia peccati
mortalis, peccat venialiter, cum enim talis non ex vi
status & ordinationis suæ, sed solum per accidens
propter casum necessitatis sacramentum ministrat,
non incumbit illis tam magna obligatio ministrandi
in statu gratiæ. Quod ad contrahentes matrimoni-
um in statu peccati mortalis attinet, non peccant illi
mortaliter, tanquam ministrantes sacramentum (cum
non sint ministri ad hoc conseruati) sed solum tan-
quam suscipientes.

Pro-

Probabile est, Diaconum non peccare mortali-
ter, si in mortali in missa ministret, nisi id frequenter
& ad consuetudinem fiat, idq; propter irreuerentiã
quæ per consuetudinem magis ac magis aggrauetur.

Concionator non peccat mortaliter, si in statu
mortalis sine scandalo prædicet, quia prædicare non
est actus ordinis.

NB. Quod si sacerdos sacramentũ aliquod mini-
straturus mortalis peccati, conscius sit, alterum horũ
post agendũ incũbit, videlicet, vt vel præmissa cõfesi-
one sacramentalẽ absolutionem accipiat, vel per
internam absolutionis actum cum proposito postea
suo tempore confitendi se in Dei gratiam restituar.

Intentio (quæ est voluntas operandi quippiã) alia
est actualis. Est in eo ministro, qui cum rationis dis-
cretionem attendit ad id, quod libere agit) Alia virtua-
lis; est in eo ministro, qui nunc quidem nõ attendit,
agit tamen ex antecedente rationali attentione ac
proposito, atq; in ea dispositione est, vt iã quoq; at-
tendere possit, nisi animus ad alia distractus esset; &
alia habitualis, seu interpretatiua, est in eo, qui neq;
actualiter nec virtualiter ex proposito rationali agit,
ideoq; materialiter tantum symbola sacramentalia
applicat, nõ vt sacra sunt, puta si quis in somnis bap-
tizet hominem & talis nihil efficit; Ratio, quia actio
ministrãtis debet esse moralis, & propriè humana ac
rationalis; talis autem esse non potest actio ebrii,
cum non sit in tali dispositione, vt actus suos cum li-
bertate exercere queat. Actualis sicuti & virtualis in-
tentio, vel est explicita secundum specificam ratio-
nem, videlicet: volo baptizare, vel est implicita se-
cundũ confusam & generalem rationẽ, volo bap-
tizando facere quod in Ecclesia Christi fieri solet.

12 Ad necessitatem sacramenti requiritur formalis intentio ministri saltem implicita, si videlicet facere velit, quod vera Ecclesia solet, aut quod Christus instituit, aut quod sacerdotes Christianorum facere consueuerunt, etsi determinate nesciat, aut non credat esse sacramentum: Ratio, peti debet ex institutione Christi, quam per traditionem & S. scripturam didicimus, quod ministri à Deo constituti sint, vt scientes & volentes, ideoque rationali modo sacra mysteria fidelibus dispensent iuxta Apost. 1. Cor. 4. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & fideles dispensatores mysteriorum Dei.* Hoc autem fit, si intendant v. c. ablutionem vel vñctionem cum adiecta verborum forma, vt sunt sacra signa homini adhibere.

NB. Etsi minister hæreticus baptizans aut contrahens nolit effici sacramentum, si tamen hæc intentio provenit ex priuato errore speculatiuo, quo veluti conditione nititur præualet intentio eius generalis faciendi quod Christus instituit.

NB. Etsi deceat habere ministrum intentionem actualem propter dignitatem sacramentorum, tamen sufficit virtualis, puta si aliquis proposito sacrificandi, vel baptizandi venit in Ecclesiam atque idcirco vestes sacras induit, ad altare vel baptisterium accessit, licet tunc & in ipsa materiæ applicatione distractus, perficitur tamen sacramentum. Probat, quia Christus non minorem attentionem intentionemque requisit ad sacramentorum administrationem, quã ad alia humana negotia requirit solet, at vero virtualis intentio sufficit, vt actio aliqua censeatur humano modo ac rationali fieri, quando imperata fuit ex libero actu voluntatis, eius-

iusque imperii ac motionis vi adhuc perdurat. Quæ enim ex tali proposito postea agimus licet propter humanam imbecillitatem ad alia distracti, tunc liberi & humano modo agere censemur.

Ad sacramenti valorem necessaria est intentio absoluta ideoque nihil efficitur si v.c. minister baptizet sub conditione in futurum v.c. si pater tuus consenserit. Ratio est, quia sacra symbola debent à Ministri intentione explicita vel implicita secundum Christi institutionem determinari, ut sint practica & efficacia. Talia autem non sunt, si eorum vis & efficacia suspendatur à futuro contingente effectu.

Corollarium si ministret quis sub conditione de presenti aut præterito statim valet si conditio est, non valet autem si conditio non est, v.c. Absolvo te, si capax es: Baptizo te, si non fuisti baptizatus: Ratio, quia conditio de presenti aut præterito cum extra causam posita, & non in futurum dependens sit, non suspendit intentionem, sed mox facit transire in absolutam, efficacem, sicuti: Volo tibi donatum si pater tuus vivit.

C A P. VI.

De subiecto sacramentorum eorumque effectibus.

Aliud est sacramentum; aliud res sacramenti, quemadmodum enim omnis causa ab effectu distinguitur & interdum re ipsa separatur, ita & hinc fieri potest, ut sacramenti alicuius tota essentia consistat in effectu eius, quæ est gratia sanctificans non conferatur propter impedimentum seu obicem suscipientis: Nam ad sacramenti essentiam

Ooo § non

non pertinet, vt actu gratiã conferat; sed vt sit collatiuum gratiã, sicut ad naturam ignis non pertinet calefacere, sed esse calefactiuum.

- 2 Quædam sacramenta virorum sunt, videlicet, per se instituta ad iustitiã augmentũ pro iustificatis. v. c. sacramentum Eucharistiã: Alia sunt mortuorum, ad tollenda mortalia, videlicet baptismus, pœnitentia.
- 3 Præter effectum gratiã significantis in singulis sacramentis conferuntur specialia auxilia gratiã.
- 4 Ad valorem sacramenti in adultis requiritur suscipiendi propria voluntas saltẽ interpretatiua: Ratio, quia per sacramentum homines imitantur, & consecrantur Deo, vt in eius Ecclesia & cultu stables perseuerent, ergo valdẽ congruum est, vt propriũ consensum afferant, si eius capaces sint, vt adulti. At vero paruuli & amentes, cum propriam voluntatem afferre non possint, sacramenta suscipiunt, infide & voluntate Ecclesiã ac Christi; ne si sacramentorum incapaces sint omnino pereant.
- 5 Ad consequendam iustificationem in sacramentis Baptismi & pœnitentiã, necessario requiritur in adultis pœnitentia, vel si in mortali peccato non sit, alius pius motus spei & charitatis in Deum: Ratio peti debet ex institutione diuina, congruum enim est, & decens, vt qui per peccatum propria voluntate se à Deo auertit, illud detestando aliquomodo ad Deum accedat, alioquin peccati remissionem consequi non possit.
- 6 Sacramenta æqualem gratiam omnibus conferunt suscipientibus si æqualiter dispositi sint, secus si inæqualiter. Nam congruum est ita sacramenta à Deo instituta fuisse, vt eorum sanctificandi virtus secundum maiorem præparationem dispositionem-

que

que suscipientis vberiorē gratiæ effectum producat.

C A P. VII.

De Characterē.

Characteris, seu signi spiritualis indelebilis, animæ suscipientis impressi, frequens est mentio apud antiquos Patres, de quo Apost. 2. Cor. 1. *Qui vocat nos Deus, qui & signavit & dedit pignus spiritus in cordibus nostris.* Imprimatur vero character, vt Christo tanquam Duci aut pastori suo anima deputeretur & consecraretur.

Tria sunt sacramenta, quibus indelebilis character animæ imprimatur: Baptismus, Confirmatio, & Ordo, ideoq; repeti non possunt. Nam per Baptismum signandus est homo, vt ab infidelibus separaretur, atq; ad ouile Christi pertinēs: Per Confirmationem tanquam miles Christi ad pugnam deputatus: Per ordinem, tanquam deputatus minister Christi & dispensator mysteriorum Dei.

Character est qualitas spiritualis, homini in quibusdam sacramentis diuinitus indita, partim vt eius anima ornetur, ac bene disponatur secundum se; partim vt ea homo deputeretur ad alia sacramenta quædam suscipienda seu tradenda. Secundum priorē considerationem character est & permanens qualitas inhærens ac bene afficiens subiectum, pertinet ad primā speciem qualitatis, quæ est habitus & dispositio; secundum posteriorem quatenus hominē idoneū reddit character & alia sacramenta suscipienda aliisq; tradenda reducit ad secundā speciem qualitatis, quæ est potentia & impotētia. Nam in primis character baptismi hominem reddit idoneum ad alia sacramenta, valide accipienda, atque vt matrimonii

monii

monii sacramentum ministrare possit, character confirmationis ad constantiam fidei ordinis, ad conficiendum & fidelibus dispensandum corpus Christi.

- 4 Effectus gratiæ in sacramentis non iterabilibus, si propter suscipientis indispositionem impeditus fuit, remoto obice, statim confertur: Ratio est, cum sacramenta characterem imprimantia constituent hominem in statu immutabili, sed dum obex gratiæ durat imperfecto & diminuto, quia character est quasi potentia passiva, quæ perfici debeat aduentu gratiæ sanctificantis, per quam demumius acquiritur ad gratias actuales homini necessarias, ideo credendum est, Deum misericorditer ita instituisse, ut recedente obice seu fictione mox effectus gratiæ sacramentalis ex opere operato conferratur.
- 5 Credibile est etiam post acceptum sacramentum extremæ unctionis, matrimonii aut Eucharistiæ nondum absumptis speciebus remoto obice gratiam conferri: Quia licet characterem non imprimant, tamen constituunt hominem aliquandiu in statu tali, quo nova sacramenti susceptione gratiam sacramentalem consequi non possit. Quare videtur ita misericorditer à Deo institutum esse, ut moraliter veluti habitu quodam perdurent ad eandem gratiam sacramenti remoto obice conferendam.

C A P. VIII.

De numero sacramentorum.

- I Septem sunt novæ legis proprie dicta sacramenta à Christo instituta iuxta Trident. Et hanc doctrinam non solum Latini omnes, sed etiam Græci & Ar-

& Armeni consentiunt. Vnde cum in hanc doctrinam latus orbis Christianus Occidens & Oriens consenserit contra eam disputare insolentissime in-
 finiz est; Præsertim cum nullum vestigium in antiquitate appareat, quoniam tempore vnum ex his sacramentis nouiter in Ecclesiam introductum & institutum fuerit; Ideo eorum origo ad prima tempora videlicet Christi institutionem & Apostolorum promulgationem ferri debet. Neque refert, quod nusquam in Patribus antiquis expressè legamus esse septem sacramenta, quia non erat ipsis propositum, sacramentorum numerum colligere, cum neque in dubium retiocaretur, sed recensebant sacramentorum modò plura modò pauciora, pro vt eorum instituto seruebar.

Frequentissima apud Patres antiquos mentio est eorum præcipuè sacramentorum, quibus homo simpliciter perficitur Deoque initiatur aut consecratur, qualia sunt Baptismus, Confirmatio, S. Eucharistia, Ordo.

Septem sacramenta congruenter à Christo pro humani generis auxilio instituta sunt. Nam homines considerantur vel vt singuli vel in ordine ad societatem. Prima consideratione homo per se loquendo tribus indiget secundum corpus vt nascatur, crescat & nutriatur: quibus spiritualiter tria sacramenta respondent, Baptismus, Confirmatio, & sacra Eucharistia. Ita secundum spiritum homo interdum incurrit infirmitatem, peccatum, cuius rei causa duo sacramenta habeamus, videlicet Pœnitentiam & extremam Vnctionem: Pœnitentiam, quæ homini sanitatem adfert: Vnctionem, quæ reliquias peccati ipsumque animi languorem affert.

affert. Altera consideratio in ordine ad commun-
tatem conficitur homo duobus modis; primo si ac-
cipiat pœnitentiam super alios & potestatem exer-
cendi actus publicos, quod fit per ordinationem, se-
cundo si propagationi humani generis & pia libe-
rum educationi inseruiat, quod fit per matrimonium.

TRACTATUS II.

De Sacramento Baptismi.

C A P. I.

De Nomine ac Definitione Baptismi.

Baptismus (quasi immersio, affusio, unde *taufen*
Chen oder tauffen) est sacramentum regenera-
tionis; per aquam in verbo. Iuxta Iohannis 3.
*Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non po-
test intrare in regnum Dei: per aquam, id est, per ablu-
tionem aquæ.*

NB. Aqua & verborum prolatio sunt veluti par-
tes materiales totius sacramenti, forma autem est sa-
cra significatio.

2 Intentio saltem implicita conferendi sacrum sym-
bolum est de necessitate sacramenti.

C A P. II.

Quo tempore Sacramentum Baptismi à Christo institutum.

Baptismi sacramentum Christus ante Passionem
instituit. Probat; Baptismum Christi discipu-
li eius administrabant ante passionem Iohan. 3. Er-
go, quia usus & administratio supponit institutio-
nem